

tès sinó traure'm de mon lloc; io *pretenc* tenir dret a la meytat de aqueixa heretat; què *pretenen* aquests miserables?; los hòmens més principals *pretenen* a aquesta donzella per muller», Lacav.; «si no em caso ab tu, no *pretenc* casar-me: / me n'iré <a> soldar, seguiré l'armada», MilàF (*Romlo.*, 287.11). En el segle XIX hi hagué alguna vacil·lació popular en la forma de l'infinitiu, i alguna altra, d'aquest verb; i no va mancar qui digués i fins escrivís *preténir*, cosa de cap manera pertanyent, ni menys, «predominant en el llenguatge vulgar» (*AlcM*): eren mers barbarismes de gent semiculta, ja enterrats i fins oblidats en el nostre segle (no confongueu amb *preténir*, variant de *partenir*, MrnVayreda, *Puny.*, 181 (144) aquesta sí viva i respectable). *Pretesa* f.

Preténent part. actiu, rar (1688), des del principi s'imposà la forma culta *pretendent*, ja usada el 1410, per als prínceps que aspiraven a la corona de Catalunya-Aragó, i més en els anys 1700-15 en la lluita per la Successió de la reialesa espanyola; en lèxics no fins al Belv. Sovint aplicat al qui aspira a casar-se amb algú: «Les relacions de la Pepeta estaven empantangades: En Carlets quasi bé hi anava cada vespre, mes --- los anava entretenint ab excuses --- La noya s'hi anava aficionant y'l dia que no'l veyja ja estava trista --- y's posava a plorar encara no sentia dir a sa mare que volia donar los despatxos al seu *pretendent*», EmVilanova (*Esc. Barc.*, p. 37). Abans s'havia usat *pretensor* [fi S. XVII]: «*pretensors* dels dits senyorius», Pseudo-Boades, 439; Lacav.: «*pretensor* de algun honor, de algun càrrec; som tres *pretensors* d'aquesta herència»; que restà poc o molt usat comarcalment: «les noies pobres, com jo, no tenen *pretensors*», Cubells (*DAG.*). *Pretensora* «competidora», Lacav.

Pretensió [DTo. 1647]: «pr.: praetensio, ambitio, petitio»; -ció 1616, *AlcM*; «La Pepa tenia un cap com una olla de grills: dins de sa closca, adornada sens *pretensió* ab anelles y bucles, y arrebossada per un mocador blau marí --- hi volejavan els pensaments com un aixam d'abelles ---», Pons Mass. (*L'Auca d. l. P.*, 228); *pretensió*s; *pretensiositat*.

Portent [Lacav., -to], pres del ll. *portentum* 'presagi', 'monstre', 'prodigi', derivat de *portendēre* 'presagiar, predir'; *portentós* [1561, *AlcM*; Lacav.]: «Vaig veure el món dels pobles. I per la volta blava / regnaven les tenebres d'una suprema nit / --- / Una remor immensa, creixent, tempestuosa / dins l'ombra s'escampava pels quatre vents del cel: / casi engrunant la terra, s'alçava *portentosa* / com una gran Babel / --- / Del llamp era senyora, i omplia de cadenes / los elements esclaus / ---», Costa (*Tenebres*, v. 7; *IdOr* x, 77). *Portentosament*.

DERIV. del gr. *τείνω*, germà i sinònim del ll. *tendere*: *Tenesme* [1868, *SLitCosta*], gr. *τηνεσμός* 'sensació dolorosa en els budells' (en dues traduccions del S. XV *tenasmon*, de l'acusatiu grec). *Tètanus* [DFa.; *tètano*, 1868 *SLitCosta*; *tètan*, *DOrt.*], gr. *τέτανος* 'tensió', 'rigidesa', 'tètanus'; *tetànic* [1868]; *tetània*, *tetamina*; *tetanitzar*, -nitziació; *antitetànic*. *Tènia* [id], gr. *ταυνία* 'cinta', 'tènia', emparentat amb *τείνω*; *teni-*

jug. Èctasi, gr. *ἐκτασις* 'extensió', de *ἐκτείνω* 'jo estenc, tibo'. *Èntasi*, ll. *entāsīs*, gr. *ἐντασις* 'tensió', 'intensitat'. *Hipotenusa* [Lab. 1840], ll. *hypotenūsa*, gr. *ὑποτεινύσα*, part. actiu f. de *ὑποτείνω* 'tibo fortament una corda'. *Peritoneu* [-tòneo, Lab. 1840], gr. *περιτόναιον* id., pròpt. 'estirat al voltant del ventre'; *peritoneal*; *peritonitis* [1868, *SLitCosta*]. Cf. *PAL-TRÚ*. *Pròtasi*, gr. *πρότασις* 'acció d'estendre davant de'; *protàtic*; *epitàsi*, format a base de *pròtasi* amb el prefix *ἐπι-* 'després'.

To [1575, *OPou*]: «*desentonar-se*: secum dissidere, discordare; tornar a *to*: redire ad concentum; guardar bé lo *to*» (*ThPu.*, 170), ll. *tōnus*, gr. *τόνος* 'tensió d'una corda etc.', 'to', 'accent' no tenir *to ni so* (Belv., s. v. no tenir cap), *sense to ni so* també pertot (i exs. mall. *AlcM*, loc. c.); *tonada* [Belv.], «en rompre la *tonada* dels passos llargs, la plaça va omplir-se d'aquella melodia que encara avui ---», Coromines (*O. C.*, 1224a7f.); «--- / a sa finestra guaita una nina / regant la mota d'un test ayrós, / de lluny arriba dolça *tonada* / ---», Costa (a. 1874), *Trad. i Fant.* (*IdOr* xxv, 15).. *Tonadeta* [Belv.]; *tonal*, *tonalitat* [1868]; *tonalitzar* [*SLitCosta*]. +*Tonètica* 'estudi de les entonacions d'una llengua' [neologisme, creat per T. Navarro Tomás, c. 1940], segons *fonètica*; +*tonètic* 'pertanyent a la tonètica'.

Tònic [Labèrnia 1840, p. 1039]; *tonicitat* [1911, Vogel]. *Tonificar* [*DOrt.* 1917]; en lloc d'això es digué també *tonitzar*: «algun bé devia haver-li fet el bany, *tonisant* l'ardència de son temperament sanguinari», MrnVayreda (*Puny.*, VIII, 145 (116)), *tonejar*; *tonificant*, *tonificació*.

Tònica f. [1868]; *tonometria*, *tonòmetre*. *Monotonía* [Lab. 1840], gr. *μονοτονία* 'uniformitat de to musical etc.' [c. 100 d.C., en el musicòleg Aristides Quintilianos], format amb *μόνος* 'únic'; *monòton* [Labèrnia 1840]; *monòtonament*; *monotònic*. *Atonia* [1868, *SLitCosta*], *àton* [1911, Vogel]; *atònic*; +*atònicitat*. *Diton*. *Paratònic* [DFa.]. *Pre tònic* més aviat que *protònic*. *Postònic*, més aviat que *posttònic*. *Semitò* [DTo. 1670]; *semitonar* [Lab. 1840]. *Sintonia* [Lab. 1840].

Entonar [VidesR] «cants entonatx», 69, n. 84. En el present, Fabra, *Gram.* 1912, p. 63, considera normal *entòna* amb *o* oberta, si bé crec que *entóna* no és gaire menys corrent (1927 ---); *entonació* [Belv.], *entona-dor*, *entonament*, *entonat*; *desentonar* [Busa-N. 1507]; *desentonar-se*, *OPou*, supra]; *desentonat* [1507, Busa-N.]; *desentonament*, *desentonació*. *Retonar*. *So-breentonar*.

¹ Citem els seus passatges només a títol d'il·lustració fraseològica (perquè ell escriu *passar i bossal* amb una *s*), on dóna a *tesos* el valor de 'tibat, rígid', 'd'aires elegants, gallards': «Els bisbes de mentiretes / són els canònges mitrats, / que' en-sé-que al cap van en elles [amb les mitres'] / paren molt *tesos* y unflats»; «s'aplica esta frase als fanfarrons, *tesos* y preciats de valents»; en la cobla tòpica «per a senyorets, Ondara; / per a *tesos*, Alverger; / per a bones figures, Pamis; / per a bosals, Pedreguer»;